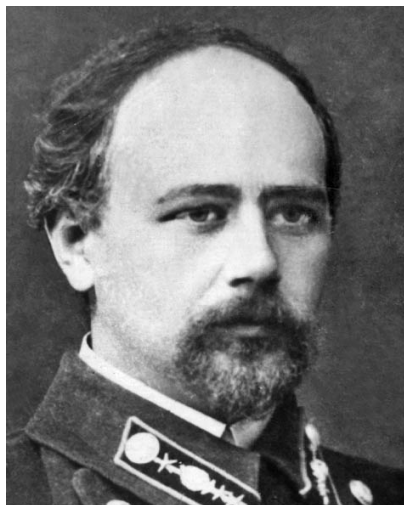

ЛЕОНТОВИЧ Микола Дмитрович (01(13). 12. 1877, с. Селевинці, нині Монастирок Немирівського р-ну Вінницької обл. — 23. 01. 1921, с. Марківка, нині Теплицького р-ну Вінницької обл.) — композитор, хоровий диригент, музично-громадський діяч, педагог, фольклорист. Навчався у Шаргородській духовній школі (нині Вінницької обл., 1888–92), Кам'янець-Подільської духовної семінарії (нині Хмельницької обл., 1892–99), відвідував лекції у Придворній співочій капелі в С.-Петербурзі (1903–04, склав іспит на звання регента), 1908–13 приватно студіював композицію у *Б. Яворського*. Працював вчителем співу і диригентом у навчальних закладах Вінниці та с. Гришине (нині місто Покровськ Донецької обл., 1904–07). 1903 у Вінниці видав «Другу збірку пісень з Поділля» (перша збірка залишилася неопублікованою). 1908–17 — час пошуків і шліфування власного стилю, за дружньої підтримки *К. Стеценка*.

Надзвичайний успіх «Щедрика» в Різдвяних концертах Студентського хору *О. Кошиця* (1916) зробив його знаменитим. Від 1918 — у Києві: викладав у Музично-драматичному інституті, в учительській семінарії, працював у музичному відділі Міністерства освіти, у Всеукраїнській церковній раді (УАПЦ), брав участь у концертній подорожі Україною Першого національного хору (диригент *К. Стеценко*, солістка *М. Литвиненко-Вольгемут*).

Його художні відкриття у хорових тлумаченнях пісень — в аспектах психологічної лірики («Пряля», «Мала мати одну дочку», «Ой з-за гори кам'яної», «Піють півні»), трагічних колізій («Козака несуть», «Ой з-за гори сніжок летить»), обрядово-ігрових замальовок («Мак», «Гра в зайчика»), танцювально-жартівливих сюжетів («За городом качки кричуть», «Ой устану я в понеділок») —

мали тоді і згодом велику популярність в Україні, а в інтерпретації капел *О. Кошиця* (1919–27) високе визнання європейської та світової критики і публіки. Оригінальні хорові твори 1918–19 — «Легенда» (сл. *М. Вороного*), «Літні тони», «Льодолом» (обидва — сл. *Г. Чупринки*), «Моя пісня» (сл. *К. Білиловського*) — засвідчили інтерес композитора до модерної поезії та пошук засобів відтворення її настроєвості й колориту. Серед духовних композицій, представлених аранжуванням традиційних наспівів та окремими піснеспівами до Служби Божої, вирізняють цикли «Молебень благодарственный» і Літургія Іоана Златоустого (обидва — 1919). Остання довершено втілювала питомі форми духовної лірики сповідальності, її виконання набуло й символічного значення як перша відправа Служби Божої українською мовою (Київ, травень 1919). Від осені того ж року мешкав у м. Тульчин (нині Вінницької обл.), де педагогічна й диригентська діяльність були майже на громадських засадах. Розпочав роботу над фантастичною оперою «Русалчин Великдень», до написання якої спонукав успіх київського шкільного спектаклю з його музикою (хорами) для інсценованої казки *Б. Грінченка*, сюжет якої покладено в основу опери диригента.

Трагічно загинув, убитий агентом Гайсинського ВЧК. Опера залишилася незавершеною у вигляді фрагментів першої дії, а переважна більшість творів — у рукописах. Актом солідарного протесту музичної спільноти проти вбивства стало заснування 1921 Комітету пам'яті Леонтовича, згодом — Всеукраїнського музичного товариства імені Леонтовича. Воно спромоглося не лише зберегти, а й опублікувати творчі доробки полеглої в той час когорти композиторів — *М. Леонтовича*, *Я. Степового*, *К. Стеценка*.

Композиторська творчість мала винятково важливе значення для розвитку національної композиторської школи і всього обшару галузей української музики. У 1920-х рр. його ім'ям названо Харківський державний хор, Рівненське хорове товариство Національні всеукраїнські музичні спілки України, школи мистецтв Харкова і Донецька, вулиці в Києві, Фастові, Львові, Івано-Франківську, Коломиї, Вінниці, Тульчині, Запоріжжі та ін. Пам'ятник Леонтовичу встановлено в Тульчині (1969, скульптор *Г. Кальченко*). Від 1989 у Києві проводять Всеукраїнський конкурс хорових колективів ім. *М. Леонтовича*. Композитор *М. Скорик* реставрував ескізний матеріал «Русалчиного Великодня» і, використовуючи наявну музику, тематизм, систему лейтмотивів, завершив оперу, оркеструвавши її з властивим йому шармом. Прем'єра відбулася в грудні 1977 під назвою «На русалчині луки».

Основні твори

Опера «На Русалчин Великдень» (1919–21, за однойм. казкою Б. Грінченка, незаверш., 1 дія, лібрето Н. Танашевич); оригін. хори; обробки нар. пісень: для мішаного хору без супроводу (понад 90) – «Дударик», «Женчичок-бренчичок», «Зажурились галичанки», «Зашуміла ліщинонька», «Котилася зірка»; для чол. хору (бл. 15) – «А в Києві на ринку», «Гаю, гаю, зелен розмаю», «Гей, нум, браття»; для жін. або дит. хору (бл. 40) – «Добрий вечір, дівчино», «Закувала зозуленька», «Нарвала квіточок»; твори для церк. відправ; окремі духовні твори для хорів різного складу без супроводу.

Рекомендована література

1. Дяченко В. М. Д. Леонтович: малюнки з життя. К., 1941, 1950, 1959, 1963, 1985;
2. М. Д. Леонтович: Збірник статей і матеріалів. К., 1947;
3. Гордійчук М. М. Д. Леонтович. К., 1960, 1972, 1974, 1977;
4. Микола Леонтович: Спогади. Листи. Матеріали. К., 1982;
5. Пархоменко Л. Хорова творчість // Історія української музики. К., 1992. Вип. 4;
6. Кузик В. Товариству ім. Миколи Леонтовича – 75 років. К., 1996;
7. Кузик В. Комітет пам'яті М. Леонтовича як феномен доби Українського Відродження 20-х рр. 20 ст. // Музично-педагогічна діяльність М. Леонтовича в контексті відродження національної освіти та культури. Кам'янець-Подільський, 1997;
8. Корній Л., Клименко Е. М. Д. Леонтович і його музична спадщина. Музичний архів М. Д. Леонтовича. К., 1999;
9. Козаренко О. Феномен української національної музичної мови. Л., 2000;
10. Ржевська М. До історії діяльності Музичного товариства ім. Леонтовича // Актуал. проблеми історії, теорії та практики худож. культури. К., 2000;
11. Завальнюк А. Микола Леонтович: Дослідження, документи, листи. В., 2002;
12. Завальнюк А. Микола Леонтович. Листи. Документи. Духовні твори. 2-е вид. В., 2007;
13. Іванова Л. Музично-педагогічна спадщина Миколи Леонтовича. М.; В., 2007;
14. Пархоменко Л. Микола Леонтович (з CD – фонозаписом 17 творів Л.). К., 2007;
15. Вітошинський Я. Зустрічі з Миколою Леонтовичем // Музична культура України у спогадах, матеріалах, листах. К., 2008;
16. Дерев'янко Д. М. Леонтович у вчительській семінарії // Музична культура України у спогадах, матеріалах, листах. К., 2008;
17. Шеровська-Кравчук І. Микола Леонтович у Тульчинському ліцеї // Музична культура України у спогадах, матеріалах, листах. К., 2008.

Л. О. Пархоменко

Бібліографічний опис:

Леонтович Микола Дмитрович / Л. О. Пархоменко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-54321>. — Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).